

2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К. : Вища школа, 2007. – 542 с.

УДК 37.035.91

*Атрощенко Тетяна Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Гомечко Еріка Іванівна,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

ДИТЯЧЕ ЛІДЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Поняття «лідерство» розглядається в психолого-педагогічній літературі як соціально-психологічний феномен, що відноситься до динамічних процесів в малій групі. Лідер визначається як високоавторитетна особистість, за якою група визнає право приймати відповідальні рішення в значущих для неї ситуаціях; особистість, реально зображає центральну роль в організації спільної діяльності та в реалізації взаємин у групі.

Згідно з психодинамічною теорією З.Фрейда, особистісні лідерські риси можна виявити вже у дитинстві, а потім, на підставі їх наявності або відсутності, будувати програми і технології розвитку особистості дитини. У цьому відношенні З. Фрейд підкреслював значення впливу оточення, дорослих людей на особливості розвитку людини в ранньому віці, робив акцент на значенні впливу батьків у ранні дитячі роки на подальший розвиток особистості. Згідно психодинамічного напрямку, структура характеру кожної особистості формується у ранньому віці і залишається незмінною в зрілі роки [1, с.112].

Кульчицька Е.І. розглядає лідерство як відношення домінування і підпорядкування, впливу і спрямування, субординації, імперативності в системі міжособистісних відносин в групі; як здатність приймати відповідальні рішення, переконувати інших людей прагнути до певних цілей, визначати ціннісне поле розвитку; як процес мобілізації послідовників на досягнення результату в вибраному напрямку і як прийоми, що дозволяють привести послідовників до досягнення результату [2, с.36].

Лідер-дошкільник - це перш за все активна, ініціативна особистість, яка здатна змінити зовнішню ситуацію та координувати діяльність інших, організувати і повести їх за собою.

У дітей-лідерів розвинене прагнення виконувати найбільш активні ролі в іграх, бажання керувати діяльністю однолітків, давати вказівки. Між лідером і послідовниками-однолітками спостерігаються відносини співпраці, залежності, а іноді і суперництва. Однолітки прагнуть досягти дружніх, доброзичливих взаємин з лідером, для чого змушені займати підлегле, залежне від лідера положення, тобто схильні поступатися, погоджуватися з думкою лідера, враховувати його бажання, поблажливо ставитися до прояву грубості, до помилок. Діти, як правило, заздять лідерам. Відбувається це з кількох причин: лідерів всі люблять, до їхніх персон проявляють інтерес не тільки однолітки, а й дорослі, їхні ініціативи часто підтримуються, з ними охоче співпрацюють. Саме лідерів однолітки наслідують, а, отже, ідеалізують об'єкт наслідування. Самі ж діти-лідери дуже добре відчують своє привілейоване становище, перевагу над іншими дітьми, що дає їм впевненість в своєму домінуванні над однолітками.

Основними особистісними рисами дитини-лідера А.С.Залужний вважав активність, досвідченість, високий рівень розумового розвитку. Дитина з високим рівнем розумового розвитку проявляє себе як ініціативний лідер, якого інші діти вважають за краще вибирати в якості партнера по іграх і заняттях [3, с.47]. Також в дослідженні Т.В.Сенько встановлено, що діти старшого дошкільного віку з високою та середньою успішністю в індивідуальній

пізнавальної діяльності, як правило, мають сприятливе положення в групі - входять до категорії «лідери» або «віддається перевага». Разом з тим Т.В.Сенько відзначає і той факт, що діти з високою успішністю в пізнавальній діяльності іноді потрапляють і в категорію «неприйнятих». Грунтуючись на аналізі даних з проблеми ставлення дітей до більш інтелектуально розвиненим одноліткам, Т.В.Сенько відзначає, що статус цих дітей залежить і від особистісних особливостей, і від поведінки, але багато в чому визначається цілями, завданнями спільної діяльності, її успішністю, ціннісними орієнтаціями групи. Тому в якихось групах (або у окремих її членів) діти з високим рівнем інтелектуального розвитку користуватимуться симпатією і будуть популярними, а в інших - ні [4, с.24].

Взагалі-то, в сучасному суспільстві лідерство - риса потрібна, затребувана. Лідерство - це практично синонім успішності. «Виховуємо лідерів» - таке гасло часто можна почути в сучасних дошкільних закладах.

Але навіть природжений лідер, поки йому не виповнилося 18, - перш за все ще дитина. Це означає, що її потрібно виховувати, допомагати знайти шляхи розвитку позитивних якостей і вчити використанню їх на благо самої себе і оточуючих.

Одна з поширених пасток в тому, що батьки дітей-лідерів іноді відчують себе в деяких речах слабшими за власну дитину і відмовляються від виховної функції по відношенню до неї. Між тим, кожна дитина потребує мати авторитет, зразок для наслідування. Наказовий тон, причому не тільки серед однолітків, але і в колі сім'ї, свавілля, упертість, агресія у відповідь на будь-які обмеження - подібну поведінку часто плутають з лідерством і називають проявами сильного характеру. І тоді батьки, хоч і страждають від такої поведінки дитини, але в глибині душі пишаються силою характеру, розкутістю і енергією свого нащадка. Якщо дитині вдається таким способом досягати бажаного, та ще вона бачить негласне схвалення, спосіб закріплюється. Основна проблема в тому, що на відміну від лідерства істинного, таке псевдолідерство на ділі означає повну несамостійність дитини. Навіщо вміти щось робити самому, якщо все зроблять замість тебе?!

Як тоді розпізнати справжнього лідера? Лідер діє не істериками і наказами. Дитина-лідер уміє зацікавити грою або будь якою діяльністю інших дітей, грамотно пояснити правила, не боїться відповідальності, конфліктів.

Справжній лідер - лідер скрізь. Якщо дитина вдома всіх «шикує», а в дитячому садку воліє відмовчатися, швидше за все, це лише спосіб взаємодії з батьками, а не особистісна риса малюка.

Дитина-лідер має особливий стиль мислення, схильний планувати, прораховувати різні варіанти, причому це може проявитися вже починаючи з 3-4 років.

Дитина-лідер самостійна, не чекає, коли за неї щось вирішать дорослі, може сама організувати гру, чимось зайняти себе.

Як правило, маленькі лідери - прекрасні спостерігачі: інтерес до особливостей поведінки і людських відносин проявляється у них рано. У дитячому колективі дитина-лідер частенько бере на себе функції «судді», посередника при вирішенні різних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности /Л. Хьелл, Д. Зиглер. - СПб., 1997.
2. Кульчицкая Е.И. Формирование взаимоотношений детей / Е.И.Кульчицкая. // Дошкольное воспитание. - 1964. - №3. - С.34-41.
3. Залужный А.С. Детский коллектив и методы его изучения / А.С.Залужный. - М., 1981.
4. Сенько Т.В. Зависимость положения дошкольников в группе сверстников от форм их личностного поведения / Т.В.Сенько // Вопросы психологии. -1991. - №5. - С.23-28.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>